

**HALK EDEBİYATI METİNLERİNİN ÇOCUK
EDEBİYATINA KAYNAK OLMASI VE ÖRNEKLEM
OLARAK DEDE KORKUT HİKAYELERİ**

Hüseyin ÖZCAN*

ÖZET

Eğitimde edebi metinlerden yararlanılması yaygın bir metottur. Çocuklar için hazırlanacak eserlerin niteliklerini, ölçütlerini belirleyen çocuk edebiyatı için, halk edebiyatı eserleri temel, milli kaynaklardır. Türk halk edebiyatı, çocuk edebiyatı için çok çeşitli malzemeler sunmaktadır. Türk halk edebiyatı içinde önemli bir yere sahip olan, Türk kültürü ve sosyal hayatını çeşitli yönleriyle yansıtan Dede Korkut Hikayeleri, bir çok halk edebiyatı türünü de içermektedir. Dede Korkut Hikayeleri, çocukların ilgisini çekecek özelliklere sahip olup uygun her yaş grubuna göre çocuk edebiyatında kullanılabilir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Dede Korkut Hikayeleri, Halk Edebiyatı.

**TEXTS OF FOLK LITERATURE ARE EXAMPLES
FOR CHILDREN'S LITERATURE AND STORIES
OF DEDE KORKUT AS A SAMPLE**

ABSTRACT

Benefiting from literary texts is a common method in education. Folk literature texts are main national sources for children's literature that determines the characteristics and criteria of works that will be prepared for children. Turkish folk literature presents various materials for children's literature. Stories of Dede Korkut reflects Turkish culture and social life from different perspectives, have a vital place in Turkish folk literature and encompass many types of folk literature. These stories draw children's attention and can be used in the children's literature according to appropriate age groups.

Keywords: Children's Literature, Dede Korkut Stories, Folk Literature

---

* Yrd.Doç.Dr.,Fatih Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi [hozcan@fatih.edu.tr]

Genel hatlarıyla çocuğun dünyasında güzellikler çağrıştıran, onun ruhunda güzele ve iyiye karşı olumlu davranışlar geliştiren, hayal dünyasını zenginleştirerek ana dilinin tadını hissettiren eserler çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilir. Türk edebiyatında çocuk edebiyatı alanında yapılan ilk ciddi çalışmalar Tanzimat'tan sonra görülmektedir. Son yıllarda çocuk edebiyatı, gerek nitelik gerekse nicelik bakımından önemli gelişmeler kaydetmiştir. Buna bağlı olarak Anadolu Öğretmen Liselerinde, Kız Meslek Liseleri ve Meslek Yüksek Okulları'nın Çocuk Gelişimi bölümleri ile Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin birçoğunda çocuk edebiyatı dersleri verilmeye başlanmıştır.

Çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte annesinden dinlediği ninnilerden, sonraki dönemlerde anlatılan masallara, çocuk oyunlarından tekerlemelere, bilmecelelere, destanlardan efsanelere, kahramanlık hikayelerine, atasözlerinden deyimlere, fıkralara, manilerden ninnilere, türkülere, ağıtlara, dualardan, beddualara Karagöz'den kuklalara, meddahtan ortaoyununa kadar bütün bu edebi ürünler Türk halk edebiyatının türleri içinde yer almaktadır.

Fuat Köprülü'nün "Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız yine Dede Korkut ağır basar"¹ ifadesiyle değerini vurguladığı Dede Korkut Hikayeleri Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biridir. Hikayelerde Türk milletinin temel nitelikleri, Türk kültürüne ait duygu ve düşünceler başarılı bir şekilde işlenmiştir. Türk insanının hayata bakışı, hadiseler karşısındaki tavır ve davranışı, dini inancı, kutsal değerleri, acısı, sevinci, tasası, tabiatı algılaması, vatan, millet, anne, eş, çocuk sevgisi, aile dayanışması hikayelerde sıkça ele alınmıştır.

Hikayelerde Türklerin kahramanları, kahramanlıkları, alplikten alperenliğe geçiş törenleri, insanı sürükleyen akıcı, heyecanlı hadiseler eşliğinde canlı bir şekilde aktarılmaktadır. Güçlü tabiat tasvirleri

¹ Muharrem ERGİN: *Dede Korkut Kitabı*, MEB Basımevi, İstanbul 1971, s. X

ve atlı bozkır kültürünün gereği olan hayvanlar, her hikayede hareketli ve renkli bir anlatım tarzıyla öne çıkmaktadır. “Dede Korkut Hikayeleri bize eğitim ve öğretimde doğru kişilik geliştirmede bilgi ve hüner kadar duygusallık kazanmanın da gerekli ve önemli olduğunu anlatmaktadır...Hikayeler hem bireysel psikoloji hem de sosyal psikoloji açısından önemli ipuçları veren fevkalade dikkat çekici örneklerdir.”²

Çocuk edebiyatıyla ilgili eserler yazılırken kaynak olarak halk edebiyatı türlerinden özellikle yararlanılması gerekmektedir. Çünkü bu kaynaklar yüzyıllarca halkın zevkine uygun türetilmiş, milletin dilinde işlenerek benimsenmiş ve nesillerden nesillere aktarılagelmiş, kültürel özellikleri içinde barındıran edebi mahsullerdir. Sanat dallarında o millete ait kaynaklardan yararlanılması temel bir ihtiyaçtır. O topluma ait kültür ve medeniyet değerlerinin çocuklara aktarılması, çocukta millet ve milli kimlik şuuru oluşturulmasında ifade ettiğimiz kaynaklardan yararlanma zorunluluğu vardır.

Çocuklara sosyal bilimlerin kavratılmasında edebi metinlerin kullanılması konunun uzmanları tarafından tavsiye edilen bir yoldur. “Özellikle 1990’lı yıllarda, sayıları gittikçe artan sosyal bilgiler eğitimcilerinin, edebi çalışmaların sosyal bilgiler öğretimine önemli katkılarının olduğunu kabul etmeye başladıkları görülmüştür. ABD’de birçok eyaletin eğitim programlarında yer alan rehber ilkelerinde, özellikle ilköğretimde, edebiyat ve sosyal bilgiler arasındaki güçlü ilişki vurgulanmıştır.”³

Edebi eserler milletlerin yüzyıllar boyu süren birikimlerini yansıtmaktadır. Bu birikimler o toplumun hayata bakışını, ideallerini içermektedir. Halkın kültürel ve sosyal değerleri, edebi metinlerle işlenerek korunur ve sonraki nesillere bu yolla aktarılır.

“Önemli sayıdaki halk anlatılarının halkın kendini edebi olarak ifade etmesinden daha fazla bir anlamı vardır. Halk anlatıları, gerçek anlamda sistematik olarak

² Umay Türkeş GÜNAY: “Dede Korkut Kitabı ve Toplumsal Değerlerin Tahlili”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000, s. 202

³ Mc GOWAN, T.; GUZZETTI, B.: “Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi” Çev: Ahmet Doğanay *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi* <http://turkoloji.cu.edu.tr>

incelendiğinde aslında bir halkın kendi yaşama tarzıyla ilgili derinlemesine bilgi veren etnografyası olduğu görülecektir.”⁴ Bu açıdan bu ürünleri salt bir edebi metin olarak görmemek gerekmektedir.

The Social Studies dergisinin 1992’den beri yayımladığı sayılarında yer alan çok sayıdaki makalede, Sosyal Bilgiler kapsamında çocuk edebiyatı ürünlerinden; tarih eğitimi ve öğretimi, coğrafya öğretimi, arkeoloji eğitimi, çevre eğitimi, karakter ve ahlak eğitimi, sosyal bilinç, kültürel değerlerin öğretimi, ekonomi, sosyal konuların öğretimi (göç, kölelik, çok kültürlülük, soykırım, başka kültürleri tanıma, savaş, vb.) alanlarında yararlanmaya ilişkin örneklerin sunulması yanında genel olarak tarih, coğrafya ya da sosyal bilgiler öğretiminde çocuk edebiyatının değeri ve önemi üzerine de yazılar yer almıştır.⁵

Türk dili ve edebiyatının önemli bir kaynağı ve başarılı örneklerinden olan Dede Korkut Hikayeleri’nden de bu bağlamda yararlanılması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı içinde yer alan edebi metinlerin sosyal bilimlerin kavratılmasında kullanılması ve ilgili metinlerin çocuk eğitime katkıları yapılan bir çok araştırmada ispatlanmıştır.

Bu gerçeklerden hareketle Dede Korkut Hikayeleri içinde tespit ettiğimiz halk edebiyat türlerine dikkat çekilecek ve bu türlerin çocuklar için üretilen her tür sözlü, yazılı ve görüntülü materyallerde kullanılabilirliğine genel olarak işaret edilirken, özellikle Dede Korkut Hikayeleri’nin çocuk edebiyatı açısından önemine örneklerden hareketle vurgu yapılacaktır.

Yaygın olarak Dede Korkut metinlerine hikaye denilmekle birlikte eserde destan, hikaye ve masal unsurlarına yoğun bir şekilde rastlanmaktadır. Dede Korkut metnini bu türlerden oluşan öğelerin birbirleriyle

⁴ William R.Bascom: *Four Functions of Folklore, Journal of American Folklore*, 1954, S. 67, s. 337

⁵ Ahmet ŞİMŞEK: “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanı Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma Bağlamında Çağdaş Dünyanın Neresindedir?” (4-6 Ekim 2006) *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

kaynaştığı bir kültür birikimi olarak değerlendirmek daha doğrudur.⁶

“Çocukların, ilk çocukluk döneminden başlayarak anlam evrenlerine uygun olarak görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmeleri gereklidir. Çocuklara anlatılan söylenen; türkü, ninni, mani, bilmece, tekerleme ve halk şarkıları, çocukları anadilinin söz varlığıyla tanıştırır. Bir dilin sözcüklerini, deyimlerini, söz kalıplarını, özdeyiş ve atasözlerini, dil musikisini çocuklara halk edebiyatı ürünleri kazandırır.”⁷

Çocuğun dünyaya gelmesiyle başlayan bu öğrenmeler ancak o toplum içinde yaşayarak elde edilebilecek bilgilerdir. Halk edebiyatının ürünleriyle aktarılan mesajlar aynı zamanda o toplumun bilinçaltına yerleştirilen kültürel kodlardır. Örnek olarak Oğuz Kağan Destanı’nda “Daha deniz daha müren, Gün tug ol, gök kuruken” tabiriyle Türk Cihan hakimiyeti ideali millet fertlerine aktarılır. Bu ideal zaman içinde toplumun yeni inancıyla başkalaşmış ve aynı bakış açısı yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Aynı şekilde toplumun kederini, sevincini, heyecanını, kahramanlığını ifade eden türküler kendine özgü diliyle fertleri eğiten, o millete özel duygular çağrıştıran bir özelliğe sahiptir.

“Edebiyatımızda diğer dünya edebiyatları ile karşılaştıramayacak kadar zengin halk edebiyatı ürünü bulunmaktadır. Bu aynı zamanda tür bakımından da başlı başına bir zenginlik ifade etmektedir. Bu türlerin çocukların eğitiminde kullanılması konusuna ise günümüze kadar yeterli önem verilmemiştir. Öğretmenlerimizin okullarımızın, eğitimcilerimizin ve yardımcı ders aracı hazırlayan uzmanların bu malzemeyi doğru ve etkili kullanmaları eğitim kalitemizin gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır.”⁸

Milli kahramanlarımızın ve tarihi şahsiyetlerimizden çocuk edebiyatı alanında yeterince yararlandığımızı söyleyemeyiz. Her edebiyat kendi kökleri

⁶ Adnan BİNYAZAR: *Dede Korkut*, Cem Yayınevi, İstanbul 1973, s. 76

⁷ Hülya ÇEVİRME: “Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitimine Katkıları”, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, İnönü Üniversitesi C. 5, S. 7, Malatya 2004

⁸ Alemdar YALÇIN-G.AYTAÇ: *Çocuk Edebiyatı*, Ankara 2002, s. 38

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Winter 2008*

üzerine bina edilirse sağlam bir yapı oluşturur. Geçmişini bilmeyen ve öğrenemeyen bir çocuk geleceği için isabetle hayaller kuramaz. Kaldı ki bizim muhteşem bir mazimiz vardır. Maalesef bir çok alanda olduğu gibi çocuk edebiyatı da yabancı kültürlerin tesiri altındadır. Edebi ürünler açısından Doğu ve Batı klasikleri karşılaştırıldığında Doğu klasiklerinde derin, uçsuz bir hayal, yoğun his, heyecan, fikir ve inanç gemendir.

“ Dünyanın bütün büyük çocuk edebiyatçıları da büyük ölçüde masal ve folklordan yola çıkanlardır. Kaynakların bunlardan ibaret olmadığı malumdur. Bunların yeterince ortaya çıkmadığı toplumlarda yalnız yabancılaşma değil kültürsüzleşme de yaygınlaşır. Bu sebeple dinî ve tarihî kaynaklar her seviye için yeniden ele alınmalıdır. Ahlaki değerlerle yüklü inanç sistemimizi kültür ve ruh yapımızı yeni yetişen nesillere benimseterek bu varlıklarımızı davranış biçimi haline dönüştürmek istiyorsak çocukların ilgi alanlarını dolduran kaynaklara ve konulara ağırlık vermemiz de kaçınılmaz olacaktır.⁹

Türklerin İslam dinini kabulüyle başlayan süreç sonrasında yeni din tabii olarak sosyal hayatımızın her alanında etkisini göstermiştir. Toplumun aynası olan edebiyat bu duygu ve düşünceleri edebi eserler yoluyla yansıtmıştır. Tanzimat'la birlikte başlayan batılılaşma sürecinde yönünü batıya çeviren bir çok edibimiz, geçmişin zengin kültürel unsurları yerine batının kültürel değerlerini eserlerine malzeme yapmıştır. Siyasi görüş ve düşüncelerle milletin aslına ve kimliğine karşı takınılan bu tavrın bir çok uygulaması zaman zaman görülmektedir. Bu kafa ile bedenin zıtlığı gibidir. Sözelimi yirmi yıl önce aileden sorumlu devlet bakanlığının desteğiyle çocuklar için çizgi film haline getirilen Dede Korkut Hikayeleri'nin sonunda yapılan dualar bahane edilerek kısa bir süre sonra hikayelerin yayından kaldırılması ciddi bir hezeyandır. Yakın zamanda yine TRT tarafından dizi olarak çekilen Dede Korkut Hikayeleri olumlu bir adım olmakla birlikte dizi, kanaatimizce hikayelerin canlılığını sahneye aktarmada beklenen başarıyı sağlayamamıştır.

⁹ Mustafa MİYASOĞLU: *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, s.385

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

Çalışmamızın bu bölümünde Dede Korkut Hikayeleri içinde tespit ettiğimiz bazı halk edebiyatı türlerinin çocuk edebiyatı açısından önemine işaret edilerek hikayelerin eğitimde kullanılabilirliğine vurgu yapılacaktır. Ayrıca bütün özellikleriyle hikayelerde olmayan türler bazı unsurlarının hikayelerde bulunması dolayısıyla ele alınacaktır.

“Çocuğa dinleme okuma, konuşma yazma edinimleri kazandırmakta masalların motivasyonu yadsınamaz. İkilemeleri, pekiştirme sıfatları, tezlik, sürerlik ve yaklaşma fiillerini, ses taklidi sözcükleri, deyimleri, atasözlerini, duaları, bedduaları ve birbirinden güzel renkli inceliklerle süslü halk dili söylemlerini barındıran masallar bireye yalnızca dilinin tadını vermekle kalmaz sanatçıların yazarların gelecekte o dili geliştirip edebi sanatsal ürünler vermelerine de katkıda bulunur.”¹⁰

Masal, masal tarzı hikayeler çocuk edebiyatında hiçbir zaman eskimeyecek olan türlerdendir. Dede Korkut Hikayeleri zengin masal unsurları taşımaktadır. Özellikle mitolojik unsurların yoğun olduğu hikayeleri masal tarzı hikayeler olarak sınıflandırabiliriz. Örnek olarak “Basat’ın Tepegözü Öldürmesi” bu tarz bir hikayedir. Bir çok Dede Korkut hikayesinde görülen olağanüstülükler, kahramanların üstün güce sahip oluşları, genelde iyinin üstünlüğüyle biten hadiseler, zıt karakterler gibi masal unsurları dolayısıyla hikayeler bazı kitaplarda “Dede Korkut Masalları” adıyla neşredilmiştir.

Dede Korkut Hikayeleri’ndeki masal unsurlarının yoğun olduğu hikayeler çocukların ilgilerini tabii olarak çekecektir. Eğitimcilerin masal türünü anlatırken hikayelerden alacakları örnekler öğrencilerin hikayelerin tamamına olan ilgisinin artmasında önemli bir katkı sağlayacaktır.

“Çizgi roman ve animasyonda geleneksel masal motiflerimizin yeterince yer almayışı kültürel birikimin yoğun olduğu bu değerlerden istifade edilmemesine sebep olmaktadır. Çizgi romancılarımızın batılı ustaları taklit

¹⁰ Muhsine HELİMOĞLU YAVUZ: *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ürün Yayınları, Ankara 1999, s. 440

ederken konularını da aynen değiştirmeden almaları sebebiyle masallarımız yeni yetişen nesilere aktarılmadan hafızalarda unutulmaya terkedilirken çocuklarımız uydurma adaptasyon hayallerle yetişmektedirler.”¹¹

Bu taklitlerin ve küreselleşmenin etkisiyle bazı mitlerimiz unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. “Kökünü hangi kültüre dayanırsa dayansın, Türk kültür hayatında zemin tutmuş ve toplumsal uzlaşma temelinde benimsenmiş mit ve ritüelleri yaşatmak, çağdaşlaştırarak küresele kazandırmak ve mit yoksullaşması ve bunun doğal sonucu olarak öteki milletlerin mitlerini benimseme olgusu karşısında yeni ve yaratıcı çözümler aramak gerçeği, unutulmamalıdır.”¹²

Dede Korkut Hikayelerinin de çizgi filmi ya da çizgi sineması yapılarak kulağa ve göze hitap eden efektleriyle çocukların dünyasında yer alması bu yolla sağlanabilir. Son teknoloji kullanılarak hazırlanacak bir Dede Korkut çizgi filmi ya da çizgi sineması bütün Türk dünyası çocuklarına hitap edecek güzel bir çalışma olacaktır. Ayrıca hikayelerdeki Dede Korkut tipi, bir masal anlatıcısı olarak çocuklara yansıtılabilir. Bazı hikayeler özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağı çocukları için masal diline uyarlanabilir.

“Batılılar, Halk edebiyatı ve folklordan faydalanarak opera, bale, tiyatro, roman ve çocuk şiiri yazdılar. Sözlü ve yazılı kaynaklara yönelmek batıda gelişen çocuk edebiyatının ana damarını sağlamlaştırdı. Destanlar ve efsaneler çağdaş edebiyata dönüşürken batı, hem edebiyatı hem de kültürü yaşatmayı amaçlıyordu.”¹³

Destan ve efsane türlerinin özelliklerini barındıran Dede Korkut Hikayeleri de aynı amaca uygun olarak ele alınabilir.

Dede Korkut Hikayelerini milli destanlarımız olarak vasıflandıran Muharrem Ergin, hikayeleri dil ve muhteva açısından değerlendirir, hikayelerin bir fertten

¹¹ Erol YILDIR: “Çizgi Romanın Hikayesi” *Çocuk Edebiyatı Yılığ*, a.g.e., s. 612

¹² Öcal OĞUZ: *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.8

¹³ Mustafa Ruhi ŞİRİN: “Mustafa Ruhi Şirin’le Çocuklar İçin Edebiyat Üzerine” *Çocuk Edebiyatı Yılığ*, s. 342, 343

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

ve sanatkardan çok bir milletin müşterek dehasının mahsulü olduğunu ifade eder. Ayrıca Dede Korkut Hikayeleri'nin Türklüğün milli hayatını aksettirdiğini, Türk kültürünün zenginliklerini, renkli Türk folklorunun sayısız değerlerini dile getirdiğini belirtir.¹⁴

Destandan halk hikayesine geçiş ürünleri olarak nitelendirilen Dede Korkut Hikayeleri, destansı özellikleriyle çocukların ilgisini çekecek kişi ve olaylarla doludur.

“Destanlar hikâyeleşince halk hikâyeleri ve masallarla birleşmiştir. *Dede Korkut Kitabı*'nda hem masala hem destana hem de halk hikâyesi kalıbına uygun hikâyeler bulunur. Bahsedilen bu edebî türler arasındaki ortaklıklar sözlü kültürün yazıya geçirilmesiyle bağlantılıdır.”¹⁵

Özellikle Battalnâme, Danişmendnâme ve Köroğlu erkek çocukların kendilerini özdeşleştirebileceği kahramanların bulunduğu, hareketli, macera tarzı olaylar örgüsünden meydana gelmektedir.

Esasen “Dedem Korkud'un Kitabı tıpkı çevrede anlatılan ve dinlenen Köroğlu Destanı gibi bir hikayeler bütünüdür.”¹⁶ Bu grup içinde değerlendirilebilecek olan Dede Korkut hikayeleri başlı başına bir değer ve zengin bir kültür kaynağıdır. Hemen her hikaye içersinde bulunan kahramanlar çocuklar için örnek olabilecek niteliktedirler. Boğaç Han, Bamsı Beyrek, Basat, Kan Turalı vb. kahramanlar hikayeler özüksendikçe çocuklar arasında sahiplenilecektir.

Destan ve efsaneler halkın hayal gücünden esinlenerek gelişen olayların hikaye edildiği bir halk edebiyatı türüdür. Bu türlerin renkli ve çekici dili çocukların ilgisini çeker. Aynı zamanda mitolojik unsurlar, çocuk edebiyatına malzeme olabilecek niteliktedir. Hadiselerin gizemi ve hadiselerdeki

¹⁴ Muharrem ERGİN: *Dede Korkut Kitabı*, s. XII

¹⁵ Muharrem KAYA: *Türk Romanında Destan Etkisi*, Ankara 2004, s. 41

¹⁶ Mustafa S. KAÇALIN: *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, s. 9

olağanüstülükler oluşturulacak kitap, çizgi film, veya sinema dalı için her zaman zengin bir kaynak olacaktır.

“Efsanelerin etkisiyle halka hem din, hem de dini büyükler daha iyi sevdirmiş, daha iyi anlatılmıştır. Bu şekliyle efsaneler, bir terbiye etme fonksiyonu üstlenmiştir.”¹⁷ Efsanelerin bu özelliğinden yararlanarak bazı tarihi kişilikler çocuklara sevdirilerek kalıcı bir şekilde tanıtılabilir.

Anadolu bir çok efsanenin ve menkabelerin türetildiği kültürlerin beşiği zengin bir coğrafyadır. Efsanelerin halk arasında gerçekçiliğine inanılması bu türü ilginç kılan bir başka unsurdur. Halkın dini inançlarından beslenen menkabeler de Türk halkı arasında yaygın edebi türlerdendir. Bu türde verilmiş bir çok eserimiz bulunmaktadır. Anadolu’da yaşayan her mutasavvıf hakkında bir menkabe/velâyetnâme mutlaka mevcuttur. Geyikli Baba, Hacı Bektaş Veli, Emir Sultan vb. menakıpnâmeler, içindeki olağanüstülükler ve baş kahramanı nazara veren, hikayeye dayalı gizemli olaylar çocuk edebiyatı için zengin bir malzeme oluşturmaktadır. Dede Korkut Hikayeleri’ndeki Dede Korkut tipi menkabevi hayatı, hikayelerde gösterdiği olağanüstülükler (kerametler) ve gizemli kişiliği ile ele alınabilecek ilgi çekici bir karakterdir.

Dede Korkut Hikayelerindeki bir çok olağanüstü hadise çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalandığı Hikaye’de¹⁸ Salur Kazan’ın ağaçla, kurtla ve suyla konuşması, “Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Hikaye”¹⁹de Tepegöz ve Basat’ın özellikleri zengin efsanevi unsurlara sahiptir.

Milli kültürümüzün en önemli ve en eski örneklerinden olan şiir çeşitli türleriyle her dönemde etkin ve yaygın olarak görülmektedir. Dilden dile, telden tele, gönülden gönüle aktarılarak zamanımıza kadar ulaştırılan halk şiirleri halkımızın en samimi söyleyişlerini barındıran önemli kültür

¹⁷ Metin ERGUN: *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997, s. 44

¹⁸ Mustafa S. KAÇALIN: *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, s. 26

¹⁹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 134

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

hazinelimizdendir. Türk sosyal hayatının özeti olan halk şiirinde aşk, tabiat, yiğitlik, sevinç, hüznün, vatan ve millet sevgisi, idealler vb. bütün duyguların yansımaları görülür. Başta dil öğretimi ve Türkçeyi güzel kullanma olmak üzere bir çok hedefe yönelik olarak yaygın etkisi olan Dede Korkut Hikayeleri'ndeki şiir örneklerinden yararlanılabilir.

Dede Korkut hikayelerinin manzum bölümleri çocuklara şiiri sevdirecek güzellikte akıcı örneklerdir:

“Hey Dirse Han, bu oğlana beylik ver ,
taht ver, erdemlidir.
Boynu uzun bedevi (hızlı) at ver,
binit olsun, hünerlidir.
Ak ayıldan tüymen (tüylü) koyun ver bu oğlana,
şişlik olsun, erdemlidir.
Kaytabandan (Develerden) kızıl deve ver bu oğlana,
yüklet olsun, hünerlidir.
Altın başlı ban (yüksek) ev (çadır) ver bu oğlana,
gölge olsun, erdemlidir.
Çikini (Nakışı) kuşlu cebe (zırh) don(zırh) ver bu oğlana,
geber (zırh) olsun, hünerlidir.”²⁰

“Şiirsel halk edebiyatı ürünleri çocuğun dil oluşumunda ve gelişmesindeki vurgulu, uyumlu, coşkulu, heyecanlı, ses tonu ve bedensel davranışlarda, dinleyen ile konuşanın yüz yüze olmasından kaynaklanan doğal, etkili bir dil eğitimine katkılarda bulunur.”²¹

Dede Korkut Hikayeleri'nde annelerin çocukları için içtenlikle söylediği deyişleri görürüz:

“Kaza benzer kızımın gelinimin çiçeği oğul!
Oğul oğul, ay oğul,
Dokuz ay dar karnımda götürdüğüm oğul!
Dalaması altın beşikte belediğim oğul!”²²
“Kara (yüce) dağımın yükseği oğul!
Kanlı suyumun taşkını oğul!”²³

²⁰ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 13

²¹ Doğan GÜNAY: *Metin Bilgisi*, Multilingual Yayınevi, İstanbul 2001, s. 30

²² Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 36

²³ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 90

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Winter 2008*

“Oğul oğul, ay oğul!
Canımın pasesi oğul!”²⁴

Ağıtlar, başta ölüm olmak üzere, yaşanan acı olaylar (hastalık, hasretlik, esaret, deprem, sel, yangın vb. felaketler) sonrasındaki duygu ve düşüncelerin dile getirildiği insanların bir arada yaşamaya başladığı ilk dönemlerden itibaren var olan sözlü ürünlerdir. Ağıtlar halk şiirinin bir türü olarak düzenli ve düzensiz söz ve ezgilerle ifade edilir.

Dede Korkut Hikayeleri'nde de yaşanan hüznü hadiseler sonrası hikaye kahramanlarının içtenlikle söylediği ağıt tarzı deyişlere rastlanmaktadır. Aşağıdaki örnekte Banı Çiçek'in Bamsı Beyrek için söylediği ağıt görülmektedir:

“Vay, al duvağımın iyesi (sahibi)!
Vay, alnım başım umudu!
Vay, şah yiğidim!
Vay, şebaz (şahin) yiğidim!
Doyunca (Doyuncaya kadar) yüzüne bakamadığım hânım
yiğit !
Kanda (Nereye) gittin beni yalnız koyup canım yiğit?
Göz açınca gördüğüm,
gönül ile sevdiğim,
bir yastıkta baş koyduğum,
yolunda öldüğüm, kurban olduğum,
vay Kazan Bey'in inağı (güvendiği),
vay kalın (yüksek) Oğuz'un imrencesi (imrendiği),
Beyrek!”²⁵

Kazan Bey'i oğlu Uruz'un tutsak düştüğü hikayede Burla Hatun da oğlu için bir ağıt yakar:

“Karşı yatan kara dağdan, bir oğul uçurdunsa
(düşürdünse) de bana!
Külünkle (kazmayla) yıktırayım.
Kanın (Coşkun) akan yüğrük sudan bir oğul akıtınsa de
bana!
Damarlarını soğultayım (kurutayım)tıkatayım.

²⁴ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 90

²⁵ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 58

Kara donlu (elbiseli) azgın (bozuk) dinli kafirlere bir oğul tutturdunsa (kaptırdın) de bana !..."²⁶

Halk edebiyatından tekerleme, sayıșmaca gibi zevkli unsurlar taşıyan çocuk oyunlarımızın da kültürümüze zıt ithal oyunlara karşı desteklenmesi, yaygınlaştırılması, dijital ortama taşınması gereklidir. Oyun "yaşam kültürünü oluşturan teknik ve sosyal hayat için bir hazırlayıcı"²⁷ işlev görür.

Folklorumuz içinde yer alan oyunlar derlenerek çeşitli vesilelerle günümüz çocuklarına aktarılabilir. Özellikle edebi metinler içindeki oyunlar çocukların ilgisine sunulabilir. Örnek olarak Dede Korkut Hikayeleri'nde çocukların oynadığı aşık oyunu²⁸ günümüz çocuklarına öğretilerek eski kültürümüzün bir oyunu bu yolla zamanımıza transfer edilebilir. Nitekim bu oyun üzerine Şükrü Elçin araştırmalar yaparak bazı tespitlerde bulunmuştur.²⁹ Pertev Naili Boratav'a göre bu transfer aynı zamanda "Anadolu geleneğinde iki kültür etkeninin yani Orta Asyalı Türk ve eski Anadolu geleneklerinin buluşmalarını ve bundan çıkacak sonuçları incelemek bakımından büyük önem taşır."³⁰

Vezin kafiye aliterasyon ve seciden faydalanarak hisleri, fikirleri, hayalleri tezata, mübalağaya, güldürmeye tuhaflıkla şaşırtmaya dayalı bir takım söz kalıplarının içinde ardarda ister açık ister kapalı şekilde ustalıkla sıralanmasından oluşan tekerlemeler³¹ çocukların dünyasında önemli bir yere sahiptir. Tekerlemelere aşık şiirleri, halk şiirleri, masallar, Karagöz ve orta oyunu gibi farklı türlerde rastlamak mümkündür. Tekerleme halk anlatı sanatında farklı türlere en iyi uyarlanan biçimsel süstür.³²

²⁶ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 87-88

²⁷ Jerome BRUNER : *Child's Talk: Learning to Use Language*, New York, 1983, s. 45

²⁸ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 12

²⁹ Şükrü ELÇİN: "Türklerde Aşık Oyunu ve Bu Oyunla İlgili Adet ve Ananeler" *Türk Kültürü*, Ankara 1986, S. 280, s. 23

³⁰ Erman ARTUN: *Türk Halkbilimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, s. 282

³¹ Şükrü ELÇİN: *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara 1986, s. 589

³² Pertev Naili BORATAV: *Tekerleme*, İstanbul 2000, s. 9

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Winter 2008*

Dede Korkut hikayelerinde geçen tekerleme tarzı söyleyişler, ikilemeler çocukların dikkatine sunulabilir:

“Karşı yatan kara dağını aşmağa gelmişim.

Akıntılı görklü suyunu geçmeğe gelmişim.

Gen (Geniş) eteğine dar koltuğuna kısılmağa gelmişim”³³

“At ayağı külük (çabuk), olur ozan dili çevik olur”³⁴,

“Gelimli gidimli dünya, son ucu ölümlü dünya!”³⁵, “Ağzın için öleyim kardaş, dilin için öleyim, kardaş”³⁶ gibi tekerleme tarzı söyleyişler günümüz çocuk oyunlarına ve etkinliklerine taşınabilir.

“Bir milletin hayat görüşüne ve kültür birikimine dayanan atasözleri, iç kuruluş ve dış yapı yönünden taşıdıkları özelliklerle edebi türler arasında ciddi bir yere sahiptir. Atasözleri sözlü gelenekte olduğu kadar kültür hareketini geliştiren zümreler tarafından da bilhassa olaylar karşısında, görüşlerine kuvvet kazandırmak için sıkça baş vurulan bir ifade vasıtası olmuştur.”³⁷

Dede Korkut Hikayeleri’nde atasözleri sıklıkla kullanılan halk edebiyatı ürünlerindedir. “Dede Korkut Kitabı’nda öncelikle mukaddimede, soyut ve teorik olarak bir genç alpte olması gereken özellikler atasözleri ve kalıp ifadeler şeklinde sıralanmıştır.”³⁸

Komşu hakkı Tanrı hakkı³⁹, ana hakkı, Tanrı hakkı,⁴⁰ at işler, er övünür, yayan (atsız) erin umuru (işleri) olmaz⁴¹, Eski pamuk bez olmaz, karı (eski) düşman dost olmaz⁴² vb. atasözleri hikayeler içinde uygun akışlarda kullanılmıştır. Gerek eski kültürümüzden gelen atasözlerinin kavratılması gerekse atasözünü tanıma, kullanma şuuru oluşmasında

³³ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 54

³⁴ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 12

³⁵ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 185

³⁶ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 165

³⁷ Ali ÖZTÜRK: *Türk Anonim Edebiyatı*, İstanbul 1985, s. 257, 263

³⁸ Ali DUYMAZ: “Dede Korkut Kitabında Alpların Eğitim ve Geçiş Törenleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000, s. 210

³⁹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 6

⁴⁰ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 37

⁴¹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 58

⁴² Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 2

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

hikayelerdeki atasözleri önemli bir kaynak ve seçkin örnekler oluşturmaktadırlar.

“Deyimler ulusal damga taşıyan dil varlıklarıdır. Ulusun söz yaratma gücünden doğar. Her deyim hoş bir buluştur. Bir küçük söz dağarcığına, koca bir anlam sığdırılmıştır.⁴³ Çocuk edebiyatı kapsamında oluşturulacak eserlerde akışa uygun olarak atasözleri ve deyimlerimizin kullanılması metne hem bir anlatım zenginliği ve estetiği katacak, hem de çocuklara anlama ve ifade etme zenginliği kazandıracaktır.

“Korkut Ata, eski halk dilinin canlı örneği olmakla beraber mükemmel bir edebi dili ile eşi benzeri bulunmayan bir eserdir. Halkın dilini güzelleştirmesi için kullanılan harikulade sözlerin hazinesi, bu eserde atasözlerin, deyimlerin başka yerde karşılaşılmayan örnekleri vardır.”⁴⁴

Dede Korkut hikayeleri zengin bir deyim kaynağıdır. Hikayelerin bir çok bölümlerinde kullanılan deyimler hikayelere ayrı bir zenginlik katmıştır: “Taht vermek,⁴⁵ dört nala saldırmak, gözleri kan yaş dolmak, kan damarları kaynamak, kara bağı (ciğeri) sarsılmak,⁴⁶ kurban olmak,⁴⁷ başının gözünün sadakası olmak,⁴⁸ gözüne durmak⁴⁹ başa kakmak⁵⁰, su salmak, adak vermek⁵¹, kanına susamak⁵², baş vermek⁵³, yüreği dağlamak⁵⁴, kan ağlamak⁵⁵ gibi bir çok deyim rastlanmaktadır.

⁴³ Ömer Asım AKSOY: Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İstanbul 1983, s. 47

⁴⁴ Gülalek NURMEDOVA: “Gorkut Ata Destanı’nda Deyimler, Atasözleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000, s. 277-278

⁴⁵ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 24

⁴⁶ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 31

⁴⁷ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 32

⁴⁸ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 67

⁴⁹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 181

⁵⁰ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 111

⁵¹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 87

⁵² Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 182

⁵³ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 184

⁵⁴ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 150

⁵⁵ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 128

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Winter 2008

Halk şairlerimiz söyleyişleriyle geliştirdikleri mazmun ve deyimlerle güzel deyişler oluşturmuşlardır. Dede Korkut hikayelerindeki bu tarz söyleyişler öğrencilerin güzel ve edebi konuşmasına katkı sağlayacak metinlerdir.

Dede Korkut Hikayeleri'nin manzum bölümlerinde geçen “göz açıp gördüğüm, gönül verip sevdiğim”⁵⁶ vb. ifadeleri deyimleri şiirleştirmektedir.

Halk Edebiyatı türlerinde değerlendirilen dualar da bir çok edebi metne renk katacak zenginliktedir. Yağmur Duası, sofraya duası, pehlivan duası gibi türlerin yanısıra “Allah tuttuğunu altın etsin, Allah ne muradın varsa versin” tarzındaki temenni içerikli kısa dualar çocuklar da olumlu iz bırakacaktır.

Eski Türkçede alkış sözü dua karşılığı olarak kullanılmıştır. Alkış, halk edebiyatında karşıdaki kişinin iyiliğinin istendiğini gösterir. Alkışın zıddı kargış (beddua) ise tam tersine söylenen kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır.

Dede Korkut'ta her hikayenin sonunda dualara yer verilmiştir: “Yerli (sağlam) kara dağların yıkılmasın, gölgelice kaba (koca) ağacın kesilmesin, kanın (coşkun) akan görklü suyun kurumamasın, kanatlarının uçları kırılmasın, çaparken (koşarken) ak boz atın büdremesin (sürçmesin), çalışırken (vuruşurken) kara polat (çelik) üz (yağlı) kılıcın gedilmesin (körelmesin), dürtüşürken ala gönderin (mızrağın) ufanmasın, ak bürçekli (zülüflü) ananın yeri behişt (cennet) olsun, ak sakallı babanın yeri uçmak (cennet) olsun, Hak yandırdığı çırağın yana dursun, Kadir Tanrı seni namerde muhtaç eylemesin, hanım hey”⁵⁷

Dede Korkut'un Basat için söylediği şu ifadeler de dua örneğidir:

“Kara dağa yettiğinde aşıt versin,
kara kanlı sulardan geçit versin”⁵⁸

⁵⁶ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s.146

⁵⁷ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 24, 25

⁵⁸ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s.144

Ayrıca bir dua türü olarak nitelendirilebilecek münacât örnekleri de bazı hikayelerde zaman zaman görülmektedir:

“Yücelerden yücesin, yüce Tanrı!
Kimse bilmez nicesin, görklü Tanrı!
Sen Âdem’e taç vurdun,
şeytan’a lanet kıldın,
bir suçtan ötürü dergâhdan sürdün.
İbrahim’i tutturdun,
ham göne (deriye) çulgadın (doladın),
götürüp oda (ateşe) attırdın,
odu (ateşi) bostan (gülistan) kıldın.
Birliğine sığındım,
aziz Allah, hocam (Rabbim) bana medet (yardım)!”⁵⁹

Eserde bazı beddualar da kullanılmıştır: “Çıksın benim görür gözüm, a Dirse han, yaman seğirir, kesilsin oğlan (bebek) emen (emdiği) süt damarım, yaman sızlar”⁶⁰, “Yarımасыn (Onması), yarçımасыn (sevinmesi), bu çoban”⁶¹ “Ağzın kurusun ana, dilin çürüsün ana”⁶²

Mizah, edebi metni özellikle çocuklar için eğlenceli kılan bir unsurdur. Fıkra türünde özellikle Nasreddin Hoca’nın fıkraların eğitici özelliği bir çok araştırmacının ortak kabulüdür. Nasreddin Hoca’nın olaylara hoşgörülü yaklaşımı ve bilge kişiliği, sevimli tipi ve eşeği ile oluşturduğu kompozisyon çocuklar için eğlenceli ve eğitici bir malzeme olarak değerlendirilebilir. Nasreddin Hoca’yı konu alan mevcut çizgi filmler zenginleştirilip gerekli film kalitesiyle hazırlanırsa Dünya çapında tanınan bir karaktere dönüşebilir. Aynı durum masal kahramanımız Keloğlan için de sözkonusudur. Dede Korkut Hikayeleri’nde bazı hikayelerde yer alan komik unsurlar çocukların ilgisini çekecektir. Örnek olarak Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek hikayesinde Banı Çiçek’in erkek kardeşi Deli Karçar’ın pirelerle yaşanan komik durumu, Deli Dumrul ile Azrail arasındaki diyaloglar metni eğlenceli hale getirmektedir.

⁵⁹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 154

⁶⁰ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 17

⁶¹ Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 30

⁶² Mustafa S. KAÇALIN: a.g.e., s. 37

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Winter 2008*

Görüldüğü gibi Dede Korkut hikayelerinde Türk çocukları için örnek alınacak kahramanlar, kahramanlıklar ve davranışlar bulunmaktadır. Geçmiş tarihimize ait hadiseler içeren bu eser, atalarımızdan günümüze uzanan milli bir destan özelliği taşımaktadır. Türk örf ve adetleri, aile fertleri arasındaki sevgi ve saygı ağırlıklı ilişkiler, Türk misafirperverliği gibi milli ve değişmez özelliklerimize ait bir çok unsuru hikayelerde görmekteyiz.

“Kaynak metinlerin zamanında kazandıkları özellikler, kalıplar o kadar güçlüdür ki onları günümüze taşımak günümüz çocuğuna iletebilmek belki de özgün bir eser yazmaktan daha zordur. Çocuklar için Dede Korkut Hikayeleri “yepyeni” denilecek bir metin olacaktır.”⁶³

Kültürü oluşturan ve gelecek nesillere aktaran insandır. Her insan içinde bulunduğu kültürden beslenir, etkilenir, kültürüne katkıda bulunur ve sonraki nesillere kültürünü taşır.

Milletleri birbirinden ayıran milli kültür değerleridir. Kültürü oluşturan unsurlar tahlil edildiğinde o millete ilgili kültürel keşifler ortaya çıkacaktır. Türk milleti zengin bir kültüre sahiptir. Milletimizin duygu dünyasındaki derinlik ve zenginlik, içtenlikle sergilenen sözlü kültür ürünlerinde belirgin olarak ortaya çıkar.

Özetle; zengin edebi kaynaklarımızın farkına varılmalı ve bunlardan alınacak ilham, gerek büyükler gerekse çocuklar için oluşturulacak her türden sanat alanına yansıtılmalıdır. İnsanda kimlik şuurunun oluşturulması, vatan ve millet sevgisi gibi duygular kazandırılmasının temeli çocukluk döneminde atılır. Bu duyguların verilmesinde milli kahramanlar kullanılabilir. Bireye milletin kahramanlığı, vatan sevgisi edebi eserlerdeki konu ve diyaloglarla başarılı bir şekilde verilebilir.

Etkili ve önemli bir rehberlik kaynağı olan edebiyattan, eğitimcilerimiz yeterince yararlanmalıdır. Dede Korkut Hikayeleri vb. bir çok halk edebiyatı metinlerimiz okul öncesi, ilköğretim ve lise çağı

⁶³ Mustafa KUTLU: *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, a.g.e., s. 383

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/2 Spring 2008

öğrencilerin seviyelerine göre uyarlanabilir. Okul öncesindeki boyama kitaplarından, yap boz tarzı oyunlara kadar bu tarz milli kaynaklarımızdaki hadiseler ve kahramanlar çocukların ilgisine sunulabilir.

Metin incelemeleri yoluyla eserde kullanılan atasözü, deyim vb. söyleyişler çocuklara kavratılarak metnin anlaşılabilirliğine katkı sağlanır ve metinlerdeki dil ve söyleyişler geleceğe taşınabilir.

Dilbilgisi vb. Türk dili ve edebiyatı konularının öğretiminde kullanılan örnekler, özellikle halk edebiyatı metinlerinden seçilerek öğrencilerde asıl metne karşı bir ilgi uyandırılabilir. Bu anlamda Zeki Ömer Defne'nin Dede Korkut Hikayeleri'nde geçen edebi sanatları tespit ederek kitaplaştırması,⁶⁴ özellikle liselere edebi sanatları kavratmada kullanılacak bahsettiğimiz amaca uygun yararlı bir çalışmadır.

Günümüz hikaye ve roman yazarları da zaman zaman eserlerinde halk edebiyatı metinlerinde geçen kahraman ve hadiselere atıfta bulunarak onları yaşatabilirler.

Türk halk edebiyatı türleri açısından çok zengin örneklerle sahip olan Dede Korkut Hikayeleri, Türk sosyal hayatının çeşitli dönemlerini işlemesi açısından önemli bir kaynak konumundadır. Hikayeler çocuk edebiyatı açısından da değerlendirilebilecek çocuğun dünyasında istenilen hedef davranışları kazandırmada etkili olacak özellikler taşımaktadır. Bu anlamda hikayeler, çocukların yaş gruplarına göre uzmanlarca sınıflandırılarak okul öncesi, ilköğretim ve lise çağlarına uyarlanmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları ve liselerde Dede Korkut Hikayeleri'ni 100 temel eser kapsamına alarak tavsiye etmesi isabetli bir tercihtir.

Dede Korkut Hikayeleri örneğinde görüldüğü üzere hemen her halk edebiyatı metni çocukların ilgisini çekecek bir çok halk edebiyatı türünü de içeren nitelikte olup yaş gruplarına uygun olarak çocuk edebiyatında

---

⁶⁴ Zeki Ömer DENE: *Dede Korkut Hikayeleri Üzerinde Edebi Sanatlar Bakımından Bir Araştırma*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988

kullanılabilecektir. Böylece çocuklarımızın kültürel şuuraltı beslenmeleri bu yolla gerçekleştirilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım: Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İstanbul 1983
- ARTUN, Erman: *Türk Halkbilimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005
- BASCOM, William R.: *Four Functions of Folklore, Journal of American Folklore*, 1954
- BİNYAZAR, Adnan: *Dede Korkut*, Cem Yayınevi, Ankara 1973
- BORATAV, Pertev : *Tekerleme*, İstanbul 2000
- BRUNER Jerome : *Child's Talk: Learning to Use Language*, New York, 1983
- ÇEVİRME Hülya: “Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitimine Katkıları”, *Eğitim Fakültesi Dergisi* , İnönü Üniversitesi, Malatya 2004
- DEFNE, Zeki Ömer: *Dede Korkut Hikayeleri Üzerinde Edebi Sanatlar Bakımından Bir Araştırma*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988
- DUYMAZ, Ali : “Dede Korkut Kitabında Alpların Eğitim ve Geçiş Törenleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000
- ELÇİN, Şükrü: *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986
- ELÇİN, Şükrü: “Türklerde Aşık Oyunu ve Bu Oyunla İlgili Adet ve Ananeler” *Türk Kültürü Dergisi*, S. 280, Ankara 1986
- ERGİN Muharrem: *Dede Korkut Kitabı*, MEB Basımevi, İstanbul 1971
- ERGUN, Metin: *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*

- GOWAN Mc, T.; GUZZETTI, B.: “Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi,” Çev: Ahmet Doğanay *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*
- GÜNAY, Doğan: *Metin Bilgisi*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2001
- GÜNAY, Umay Türkeş: “Dede Korkut Kitabı ve Toplumsal Değerlerin Tahlili”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000
- KAÇALIN, Mustafa S.: *Dedem Korkut’un Kazan Bey Oğuz-nâmesi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- KAÇALIN, Mustafa S.: *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- KAYA, Muharrem : *Türk Romanında Destan Etkisi*, Ankara 2004
- KUTLU, Mustafa: *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- MİYASOĞLU, Mustafa: *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- NURMEDOVA, Gülalek: “Gorkut Ata Destanı’nda Deyimler, Atasözleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Ankara 2000
- OĞUZ, Öcal: *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002
- ÖZTÜRK, Ali: *Türk Anonim Edebiyatı*, İstanbul 1985
- SAĞLAM Tülin: “Türk Çocuk Oyunlarında Ritüel Öğeler”, *1.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara 1997
- ŞİMŞEK Ahmet: “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanı Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma Bağlamında Çağdaş Dünyanın Neresindedir?” *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak., Ankara, 2006.
- ŞİRİN Mustafa Ruhi: “Mustafa Ruhi Şirin’le Çocuklar İçin Edebiyat Üzerine” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Winter 2008*

YALÇIN-Alemdar, AYTAÇ, G.: *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları Ankara 2002

YAVUZ Muhsine HELİMOĞLU: *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ürün Yayınları, Ankara 1999

YILDIR Erol: "Çizgi Romanın Hikayesi" *Çocuk Edebiyatı Yılığ*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987

YILDIRIM Dursun: *Türk Bitiği*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*